

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

YTTRANDE
2023-12-14

Ärendenummer
NV-06646-23

Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2023:50 En modell för svensk försörjningsberedskap (Fö2023/01478)

Sammanfattning

Naturvårdsverket välkomnar utredningen om en modell för svensk försörjningsberedskap. Naturvårdsverket instämmer i några av utredningens förslag, men föreslår att några förslag i utredningen analyseras vidare eller förtydligas. Vi har även invändningar mot några av förslagen.

- Naturvårdsverket instämmer i förslaget att utse Naturvårdsverket till totalförsvarsmyndighet under förutsättning att ansvaret inte förändras i förhållande till vad som beskrivs i utredningen.
- Vi instämmer i utredningens förslag att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att ge upphandlingsstöd.
- Det är oklart för Naturvårdsverket hur stor administrativ belastning förslaget om nya uppgifter för beredskapsmyndigheter innebär för beredskapsmyndigheterna.
- Naturvårdsverket anser att det bör vara mer effektivt, och finnas samordningsfördelar, om samma myndighet gör både behovs- och försörjningsanalys.
- Naturvårdsverket ställer sig frågande till om det finns behov av att sammanställa nya behovsanalyser så ofta som vartannat år.
- Naturvårdsverket anser att det är otydligt i förslaget vilka slags varor som ska lagras av beredskapsmyndigheter, alternativt den samordnande myndigheten, i förhållande till vilka varor som ska lagras på kommunal nivå alternativt av verksamhetsutövaren själv.
- Naturvårdsverket motsätter sig utredningens slutsatser om att ett avgiftssystem för lagerhållning är bättre lämpat än anslagsfinansiering.
- Naturvårdsverket motsätter sig också förslaget att överlåta till MSB att i föreskrifter reglera grunderna för avgiftsuttag och avgifternas storlek eftersom avgifterna ska betalas av andra statliga myndigheter.

Naturvårdsverkets ställningstagande och skäl

9.5.1 Nya uppgifter för beredskapsmyndigheterna

Det är oklart för Naturvårdsverket hur stor administrativ belastning de nya uppgifterna innebär för beredskapsmyndigheterna. Det föreslagna uppdraget är mycket omfattande, varför det blir särskilt viktigt med en tydlig avgränsning.

Naturvårdsverket anser att den föreslagna fördelningen mellan olika beredskapsmyndigheters ansvarsområden är otydlig. Det kan medföra risk för dubbelarbete eller att ingen myndighet tar ansvar för vissa områden.

Det är även oklart för Naturvårdsverket hur vi praktiskt ska gå till väga för att sammanställa behovsanalyser inom vårt ansvarsområde, då de verksamheter som ingår i ansvarsområdet i huvudsak är kommunala. Detta särskilt i förhållande till länsstyrelsernas geografiska områdesansvar, där enbart länsstyrelserna föreslås få rättsligt stöd för uppgiftsinhämtning från kommunerna.

9.5.2 Vissa sektorsansvariga myndigheters uppgifter

Naturvårdsverket anser att det bör vara mer effektivt, och att det finns samordningsfördelar, om samma myndighet gör både behovs- och försörjningsanalys i stället för att de sektorsansvariga myndigheterna gör försörjningsanalysen utifrån beredskapsmyndigheternas behovsanalyser. De sektorsansvariga myndigheterna kan sedan väga samman behovs- och sektorsanalys från myndigheterna inom sektorn. Det skulle förenkla och förtydliga ansvarsfördelningen och leda till mer effektiv hantering samt minimera antalet myndighetskontakter för berörda näringsidkare och huvudmän för samhällsviktiga verksamheter. I de fall det finns överlapp mellan olika beredskapsmyndigheter föreslår Naturvårdsverket att dessa myndigheter ska samverka i så hög grad som möjligt. Samarbete är särskilt viktigt på detta område för att ta tillvara de olika myndigheternas specialkompetens i kunskapsinhämtning och analys.

9.9.2 Beredskapsmyndigheternas rapportering

Naturvårdsverket ställer sig frågande till om det finns behov av att sammanställa nya behovsanalyser så ofta som vartannat år. Det bör övervägas om inte rapporteringsperioderna skulle kunna glesas ut för att inte skapa onödigt mycket belastning på berörda myndigheter. Två år är en kort tid och det kan ifrågasättas om det sker så stora förändringar av behov av varor och tjänster hos berörda aktörer att det kan motivera så pass tät kartläggning och analys.

Vi föreslår vidare att de av utredningen föreslagna datumen för rapportering bör senareläggas, för att undvika att rapporteringen sammanfaller med annan författningsreglerad rapportering, såsom risk- och sårbarhetsanalys. Ett alternativ kan vara, även om utredningen kommit fram till motsatt ståndpunkt, att integrera denna rapportering i risk- och sårbarhetsanalysen, då det finns stora synergier dem emellan och mest troligt tas fram av samma personer.

10.3.3 Lagen ska kunna tillämpas på planeringen av försörjningsberedskapen

Naturvårdsverket instämmer i utredningens förslag till tillägg i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. som syftar till att tydliggöra om lagen är tillämplig vid försörjningsplanering.

10.3.4 Upplysningsskyldighetens omfattning

Naturvårdsverket instämmer i utredningens förslag till tillägg i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. för att tydliggöra att lagen är tillämplig på insamling av uppgifter om transporter och leverantörer.

10.3.6 Fler myndigheter blir totalförsvarsmyndigheter

Naturvårdsverket instämmer i utredningens förslag att utse Naturvårdsverket till totalförsvarsmyndighet, under förutsättning att ansvaret inte förändras i förhållande till vad som beskrivs i utredningen. Det ger oss bättre möjlighet att inhämta upplysningar från näringsidkare och andra aktörer. Frivillig uppgiftsinlämning skapar ofta svåra avvägningar avseende legalitet i uppgiftsinhämtningen.

13.4.2 Den nationellt samordnande funktionen ska få beredskapslagra varor på uppdrag av andra statliga myndigheter

Naturvårdsverket anser att det är otydligt i förslaget vilka slags varor som ska lagras av beredskapsmyndigheten, alternativt den samordnande myndigheten, i förhållande till vilka varor som ska lagras på kommunal nivå alternativt av verksamhetsutövaren själv. Det kan uppfattas som att beredskapsmyndigheten enbart ska kunna lagra varor för sitt eget interna behov, men samtidigt finns i betänkandet skrivningar om att lagra varor som ingår i beredskapsmyndighetens ansvarsområde, vilket torde vara bredare än varor endast för myndighetens eget behov.

13.4.3 Den nationellt samordnande funktionen ska ta ut avgifter för uppdragsverksamheten

Naturvårdsverket motsätter sig utredningens slutsatser om att ett avgiftssystem för lagerhållning är bättre lämpat än anslagsfinansiering. Naturvårdsverket bedömer att det är tveksamt om betalningskollektivet har tillräcklig nytta av lagringen på så sätt att kriterierna för ett avgiftssystem är uppfyllda. Det saknas en analys i denna del. Att analysera avgiftskollektivet och dess nytta blir särskilt viktigt om förslaget innebär att en beredskapsmyndighet ska beställa lagring av varor för andra aktörers räkning inom beredskapsmyndighetens ansvarsområde. Om beredskapsmyndigheter lagrar varor för exempelvis kommuners räkning ska det i första hand vara kommunerna som bör betala för lagring av varorna, alternativt att skattefinansiering används. Skattefinansiering kräver inte en nytta för ett betalningskollektiv. Om inte samtliga kriterier för ett avgiftssystem är uppfyllda måste skattefinansiering användas.

Naturvårdsverket motsätter sig också förslaget att överlåta till MSB att i föreskrifter reglera grunderna för avgiftsuttag och avgifternas storlek eftersom avgifterna ska betalas av andra statliga myndigheter. Eventuella avgifter bör i så fall beslutas på förordningsnivå av regeringen.

15.6 Stöd i upphandling och avtalskrivning

Naturvårdsverket instämmer i utredningens förslag att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att ge upphandlingsstöd till upphandlande myndigheter, enheter och leverantörer utifrån krisberedskaps- och totalförsvarsaspekter. Naturvårdsverket har tidigare identifierat detta behov.

16.3.4 Finansieringsprinciper för försörjningsberedskapen

Naturvårdsverket instämmer i de finansieringsprinciper som föreslås i betänkandet. Föreslagna finansieringsprinciper är i linje med vad Naturvårdsverket föreslog i det regeringsuppdrag om avloppsrening och krisberedskap som redovisades till regeringen den första februari 2023 (NV-00404-22). I regeringsuppdraget kom Naturvårdsverket fram till att kostnader för beredskapsplanering i kommunala avloppsreningsverk i många fall bör finansieras av staten, och inte enbart via Va-taxan.

Övriga synpunkter för kännedom

Naturvårdsverket har i budgetunderlag till Regeringskansliet framfört att det finns en möjlighet att öka andelen åtgärder som, utöver klimatnytta, även bidrar till ökad försörjningstrygghet. Naturvårdsverket har för avsikt att fortsätta dialogen om detta med Regeringskansliet.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Björn Risinger efter föredragning av avdelningschefen Marie Uhrwing. Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit enhetschefen Kerstin Åstrand, juristen Eva Nilsson, handläggarna Pontus Cronholm och Hanna Dittrich Söderman.

Kopia till:

fo.ssk@regeringskansliet.se

kn.remissvar@regeringskansliet.se